

115. Levél II. János Pál pápához a moldvai csángó-magyarok ügyében. (Részlet.) 1982 tavasz.¹

Szentséges Atyánk!

A Román Népköztársaság felnagyított friss országában két római katolikus népcsoport él: az erdélyi római katolikus magyarság és a katolikus csángók csoportja. Az utóbbiak Moldova tartományban, a iași-i (jászvásári) püspökséghez tartoznak, ahol több száz éve a magyarságtól elszigetelődve, szigorúan zárt faluközösségeket alkotva őrizték meg a magyar anyanyelvüket, és ősi katolikus hitüket, nemzeti hagyományaikat. (Népzenéjük és népköltészetük a legősibb, legértékesebb magyar népművészet.)

A moldvai csángó-magyarok Bákó és Roman városok körül, a szétszórt falvakban ma még kb. negyedmillióan vannak, jelenük, és főleg jövőjük reménytelenül kiszolgáltatott a román kommunista nacionalizmus könyörtelen elrománosító szándékainak.

Szentséges Atyánk előtt bizonyára ismert a kb. négy milliónyi² erdélyi magyar és szász nemzetiségi népcsoport kétségbeesett helyzete: az egyetemes európai kultúrát gazdagító múltjuk meghamisítása, anyanyelvi iskoláik bezárása, a hangot adó értelmiség deportálása, a példátlan méretű áttelepítések elrománosító szándéka.

Most nem Erdélyért panaszolunk, de a végső következtetés szempontjából fontos az összehasonlítás, hiszen amennyire gátlástalan a román kommunista nacionalizmus a történelmi Erdély megsemmisítésében, fokozottan érvényes ez a tendencia a moldvai csángó-magyarság esetében, akik soha nem éltek magyar földön, évszázadok óta a Moldvai Fejedelemség hűbéreseként őrizték meg magyarságukat. Sikerral: Forrófalván, Bogdánfalván, Klézsén, Nagypatakon, Onești-ben; tucatnyi csángó faluban az idősebb nemzedék még ma sem érti, nem beszél a román nyelvet! A csángó falvak ma, a mezőgazdaság és ipartelepítés életformát megváltoztató hatására sem alakulnak át, idegen nem telepedhet közéjük, elvértve fordul elő a csángó–román vegyesházasság. Szorgalmas és nagyszerű emberek a csángók, a legkitűnőbb földművelők Moldvában, ezért is túrték meg évszázadok során a románok maguk mellett őket, mert szükségük volt munkájuk gyümölcsére. A becsületes és tudatlan csángó-magyar nép ugyanis könnyen kifosztható. [...] ³

A román államhatóságok jól tudják: a román nyelvű kötelező iskoláztatás egyedül nem oldhatja meg a csángó-magyarok egyre sürgetőbb elrománosítását, hiszen magyar anyanyelvű oktatás mindössze 1950–1954 közt volt⁴ a csángó-magyarok történelmében, éppen ezért a román kommunista vezetés – a világon egyedülálló módon – az egyházat, a római katolikus vallást, közvetlenül a Vatikánt használja fel nacionalista vágyainak tökéletes megvalósítására! A moldvai csángók ugyanis Szentséges Atyánk leghűségesebb gyermekei, ősi romlatlan hittel, csodálattal, szeretettel és rajongással keresztények. A falvak közös és önkéntes adományból még ma is hatalmas templomokat, valóságos katedrálisokat építenek, vagy a régieket nagy féltéssel gondozzák...

1 Az írógéppel másolt és terjesztett levél íróinak személye, keletkezésének helye egyelőre nem ismert

2 Az erdélyi magyarok és németek (szászok, svábok) létszáma a nyolcvanas évek elején nem becsülhető többre 2,2 milliónál.

3 A kihagyott bekezdésben román újságokat idéznek az ismeretlen szerzők. Az egyik szerint „bűn”, hogy még mindig nem románosítottak el a 200 éve „Moldva szívében” élő, nyelvi és vallási „idegeneket”. Egy másik pedig azt állítja, hogy a csángók elmagyarosított románok.

4 Tévedés. Az első iskolák 1948 január első napjaiban nyitották meg kapuikat, az utolsó még magyarul oktató iskolák pedig az 1958/59-es tanév végén szűntek meg.

Ma a moldvai római katolikus egyház vezetői talán még az állami bérszolgálatban megfizetett tanítókon is tútéve románosítanak. Kiltják az anyanyelv használatát a templomokból, tiltják az anyanyelv használatát imádkozásra-éneklésre, esküvő előtt álló fiatalok oktatására, gyónásra egyaránt. A magyart az ördög nyelvének kiáltják, kihasználják a nép erősen vallásos érzületét, arra kényszerítik őket, hogy vallásukat csak egy – számukra idegen nyelven: románul gyakorolhassák...

Miként fogadhatja a gyónás szentségét az az öreg csángóparaszt, aki románul csak köszönni tud, ugyanakkor mindennapi hittel látogatja Isten házáat? *A negyedmillió moldvai csángó-magyar csak a vallásán keresztül tud fennmaradni!* Ha az anyanyelvüket elveszítik, akkor a vallásukat már egyetlen rendelettel meg lehet szüntetni, mint ahogy 1948. július 19-én Romániában megszüntették 1,620.000 görög-katolikus vallását – a püspökök bebörtönzésével megfélemlített tömeget az ortodox pátriárka jóindulatába ajánlva...

A Román Népköztársaságban a nacionalizmus gyűlöletétől szított nemzetiségi politika minden eszközt felhasznál céljainak szentesítésére. Moldvában az állam és egyház kapcsolatai virágzóak, hiszen a püspök nélkül működő iași-i egyházi szervezetben *Péter Gergely*⁵ nevű adminisztrátor vezetése alatt eredményesen írtják a moldvai magyarságot – az iskolapadokban és a templomokban egyaránt... A iași-i papneveldeben modern janicsárpapokat nevelnek, jófejű csángó gyermekeket kiemelve a családi környezetből: „... jól tudjuk, hogy ha a mi fiaink tanulnak papságot, a Regátban el fogják felejtetni az édes magyar nyelvünk szólását, mert így történt minden csángó fiúval, akik ott papok lettek. A iași-i püspökünk csak tiszta csángó fiú, de nem ért magyarul semmit, és nagyon gyűlöli és tilcsa beszélni, vagy énekelni a templomokban a magyar nyelvet...” – panaszolja az egyik apa, akinek két gyereke került papneveldebe.

A liturgia anyanyelven való kötelező megszólalásának idején már anakronizmusnak hat, az a könyörgő irat, helyesebben vádirat, melyben egy földműves ember a magyar anyanyelven való imádkozás lehetőségéért esedezik: „nincs kinek panaszkodjunk, mert nem segít senki semmivel. van szabadság, de előbb lássuk, ki adia meg nektek, ki engedélyezi, különösen a mi óhajtásunkat: magyar anyanyelvet a templomi szolgálatban. Papjaink ezt felfüggesztették, és nem engedélyezik. Ők nemzetesítő célra beállított papok lettek, nem lélekmentők... mint a nép szeretné..., mert ezek ma politikai papok és itt Moldvában azok is lesznek, szeretet nélküliek...” Egy másik kétségbeesett segélykiáltás: „... meg kell írnom, hogy a katolikus egyház papjai gyötörnek bennünket,... az egész demokrácia és szabadság minket gyötör minden úton... Nekünk elég volt a szenvedésből, nem bírjuk tovább! Nagy kitartással mindnyájuk segítségét kérjük, tegyenek meg mindent, amire képesek. Járjanak közbe ott, ahol jónak látják, Budapesten, és ki fognak vezetni bennünket ebből az átkozott rabságból, mert mi nem vagyunk Romániáé, hanem senkié vagyunk. Nehéz nekünk, testvérek! Nem tudunk tovább ellenállni és tűrni! Elveszünk! Nagy reménységgel kérünk titeket, akit tudtok, hogy jobb keresztény szíve van, könyörüljön meg rajtunk, mert másképp elveszünk és mi szerencsétlen Fiak megsemmisülünk – ház, asztal, és lélegzet nélkül”.

Szentséges Atyánk!

Kérjük a Szentséges Atyát, aki látta Auschwitzot, hogy ne engedje tovább a római katolikus vallás nevében és felhasználásával Moldvában folyó lélekgyilkolást, állítsa le, mérsékelje, vagy legalábbis fejezze ki rosszallását. Szerezzen hathatós érvényt annak a pápai rendeletnek, amely előírja az anyanyelven történő misézést, hogy a még el nem románosított 250.000 fős moldvai csángó-magyar népcsoport⁶ nyelvében, szokásaiban, kultúrájában és vallásában fenn-

⁵ Petru Gherghelről van szó.

maradhasson. Egyértelmű dokumentumok vannak a birtokunkban: panaszlevelek (amelyekből idéztünk), magnetofontekercsek, tucatnyi szemtanú – akiket Moldvából még az idén nyáron is a helybeli milícia embert sértő módon kitiltott. A testi, szellemi, kulturális terror elleni védelmet egyedül Szentséges Atyánktól várhatjuk: a negyedmillió csángó-magyarság és mindazok a magyar értelmiségiek, akik innen Magyarországról tehetetlenül figyelik moldvai testvéreink elpusztítását.

Mellékeljük a moldvai csángó-magyarok ezernél több aláírással ellátott könyörgő iratát, amely valószínűleg eddig nem juthatott el a címzetthez. Az ezer aláírás: ezer jajkiáltás és ezer tiltakozás az elnyomással szemben.

Független fórum. Kézírtos tiltott magyar irodalom a Kárpát-medencében. (Gyűjt., szerk.: Zsille Zoltán.) München, 1985., nyugati emigráns szervezetek és személyek közös kiadása, 274-278. o.

6 A még magyar nyelven beszélő csángók számát a kilencvenes évek első felében egy átfogó kutatás alapján 60.000-re lehet tenni. A hetvenes években sem haladhatta meg ennek a kategóriának a száma a 80.000-et. A moldvai katolikus vallású népesség (vagyis a csángók) összlétszáma az 1992-es népszámlálás adatai szerint 243.000 volt.